

בעלון השבוע...

מחשבה למעשה // מצווה נגינת חצוצרת השקל <
 אלא אה הרה // ספינת אנשים בצורה החוגגת <
 פרשת השבוע // סמיכות שבת אלא אה השקל <
 דיבור אלה // אשון הנה במקום הפסד <

את האון נתן אקווא גמ כמטבח www.kollel.org.il

מחשבה למעשה

בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
בראשות הרב בוטרמן שליט"א

מחשבה למחשבה

מצוות נתינת מחצית השקל

הרב יהושע בר-און

התכונה של תרומת מחצית השקל הקבועה. אם כל אחד כעשיר כעני עושה את שלו בשלמות, הרי שלפני ה' ולפני מקדשו אין משקל המאות והאלפים של כספי העשירים גדול יותר ממשקל הפרוטות של העניים. ודין אחד לפרוטות העניים ולמאות ואלפים של העשירים. העשיר לא יכול לתת יותר והעני לא צריך לתת יותר ממחצית השקל. ה' ומקדשו אינם מודדים את שיעור הגודל המוחלט של התרומה, אלא את שיעור הגודל היחסי. וערך התרומה הוא ביחס לרכושו וליכולתו של התורם. כל מי שנמצא במלוא כוחו לפי מידת יכולתו ומאודו למען עבודת ה' ומקדשו, הוא נותן את מחצית השקל שלו כמתן סימלי על מזבח ה'.

לא לחינם תרומה זו נועדה לאדני המשכן, עם ישראל כולו מחזיק את המשכן בצורה שווה. אמנם נכון שבמשכן עצמו כל אחד נתן כפי יכולתו, אולם ביחס לבסיס ולעיקר כולם היו שווים. כמו כן תרומה זו אף שימשה לקורבן התמיד וכן להחזקה כללית של המשכן, ללמדך שגם בחיי השגרה, כמו בהקרבת קורבן התמיד שהקריב הכהן כל יום בבוקר ובערב אין לשכוח את ההתלהבות שהיתה מהקמת המשכן וכמו שמבאר במתק שפתיו הרש"ר הירש: "להקים משכן – אין לך משימה קלה מזו. נוצר רגע בודד של התלהבות, אווירה נוחה להתרמה, האוחזת ברבים וגרפתם בשאון גלי ההתרגשות, וכבר עומד המשכן על תילו. ואולם, מאידך, אין דבר קשה יותר מלשמור על ההתלהבות הארעית הזו במשך שנים רבות, במשך עשרות ומאות בשנים ולעולם. להפעיל את ההתלהבות הזאת אף לאחר סיום בנייתו של בית המקדש למען עבודתו, לצורך הגשמת כל המטרות שלמען נוצר ובלעדיהן הריהו מיותר לחלוטין. לא

השבת אנו מברכים את חודש אדר וכמדי שנה בשבת זו מפטירים בפרשת שקלים שהיא אחת מד' פרשיות. "כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה' " לפני שנבאר את עצם הפסוקים נקדים שאמנם בסדר הפרשה- בפרשת כי תשא מופיעה קודם פרשת שקלים ורק אח"כ פרשת חטא העגל אך סדר הדברים בפועל שונה, קודם העם חטא בחטא העגל ורק אחר כך ציווה ה' על מפקד בני ישראל בפרשת שקלים. לאחר חטא העגל שבעקבותיו נפלו כשלושת אלפי אנשים, ציווה ה' את משה לספור את בני ישראל. המטרה העיקרית במפקד היתה הבעת חיבה של כל אחד ואחד מבני ישראל על ידי ה'. וכמו שכבר המשיל רש"י "משל לצאן החביבה על בעליה שנפל בה דבר ומשפסק אמר לו הרועה בבקשה מנה את צאני ודע כמה נותרו בהם להודיע שהיא חביבה עליו". וכיצד מתבצע המפקד, על כל אחד לתת מחצית השקל לקופה משותפת ולבסוף מונים את כל חצאי המטבעות וכך יודעים את מספר הנפשות. ולאחר מכן שימש הכסף שנאסף לג' מטרות ברורות א. עבור אדני המשכן היינו היסודות שעליהם נבנה כל המשכן ב. עבור קורבנות התמיד שהוקרבו מידי יום בבוקר ובערב ג. עבור אחזקה שוטפת של המשכן. נקודה נוספת שאנו מוצאים במחצית השקל היא ש"העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל" היינו שהסכום היה קבוע ולא ניתן לשינוי בשום אופן. וכבר באר הרש"ר הירש בפרושו על הפרשה וזה לשונו: "העשיר לא ירבה" – דווקא בשוויון זה מתבטאת

השקל" שהיסוד להשראת השכינה בעם ישראל נובעת בראש ובראשונה מכח ההכרה שכל יהודי שמרכז את כל הכוחות שלו לעבודת ה' מגיע לשלמות אך ורק בצרוף עבודת ה' של חברו וכמאמר חז"ל בפרקי אבות "לא עליך המלאכה לגמור... ולא אתה בן חורין לבטל ממנה", וכמו כן האדם מחויב לעבוד ולחדש כל יום בעבודת ה' שלו גם בימים שבשגרה ואל לו לאפשר להתלהבות וההתרגשות בעבודת ה' שלו להצטנן.

לאפשר להתלהבות והתמכרות זו כי תצטנן, תתרפה, ולא לתת לבית המקדש ומטרותיו להתיישן ולהתנוון חס ושלום... להחיות את להב הקודש בדמנו דבר יום ביומו, כדי לשמור על רעננותו וחיוניותו כביום יריית אבן הפינה, להקריב יום יום את קרבן התמיד באותה מידה של התרגשות ונכונות שאפפו את כל העם, עני כעשיר, ביום בו הונחו אדני הכסף כיסודות לקירות הקרשים של המשכן" נמצאנו למדים מעומק מצוות "מחצית

פרשת השבוע

סמיכות שבת למלאכת המשכן

הרב מאיר נודלר

בה היתה במשכן, הם זרעו ואתם לא תזרעו הם קצרו ואתם לא תקצרו וכו' והתוספות במסכת שבת דף צד. כתבו שהעושה מלאכה ואין צריך לאותו צורך כעין שהיו צריכין לה במשכן אלא לעניין אחר היא מלאכה שאינה צריכה לגופה. כי הצורך שהיתה מלאכה נעשית בשבילו במשכן הוא גוף המלאכה ושורשו.

יש מושגים שאי אפשר להגדיר אותם מבלי להגדיר גם את הפכם. לדוגמא אין משמעות למושג "יום" ללא המושג "לילה". אין משמעות למושג "קור" ללא המושג "חום" כך בדיוק אין משמעות למושג "שביתה" או "שבת" ללא המושג "מלאכה". מעתה ננסה למצוא רובד נוסף בקשר שבין שבת למשכן. הרי ציוותה אותנו התורה לשבות ביום השביעי מאותן ל"ט מלאכות שבהן נבנה המשכן, אם כך בששת ימי המעשה שהם ההיפך מהמושג "שביתה" עלינו לעסוק "במלאכות". איזה מלאכות? אותן ל"ט שבהן נעשה המשכן... כלומר על האדם לעסוק בששת ימי המעשה בבניית משכן להשראת השכינה בתוך מערכת החיים שלו, ואף מעשים והשתדלויות שכביכול הם מעשי חולין הלא גם חרישה וזריעה הן ממלאכות המשכן.

רמז לכך בעשרת הדברות: "ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך", שואל הכלי יקר התחיל בעבודה וסיים

פרשת ויקהל עוסקת כולה במעשה המשכן, פתיחת הפרשה מפתיעה מאד "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים וכו' ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון".

לאחר הפתיח הזה באה הפרשה העוסקת בבניין המשכן והתמיהה גדולה מה ענין שבת אצל מלאכת המשכן? והתמיהה מתעצמת, שהרי הציווי הראשון הוא עשיית המלאכה בימי החול ואחריו צו השבת שהוא לא לעשות מלאכה... האם אין די בציווי האחרון "ביום השביעי יהיה לכם קודש"?

רש"י מתרץ שהקדים להם אזהרת שבת לציווי המשכן לומר שאינו דוחה שבת. כלומר למרות שבני ישראל כבר הוזהרו על השבת קודם לכן [בעשרת הדברות בפרשת יתרו] חזר והזהירם לומר שמלאכת המשכן אינה דוחה שבת.

חז"ל למדו שפרשת שבת נסמכה למלאכת המשכן כדי ללמוד הימנה וכידוע שכל ל"ט מלאכות שבת היו צריכין למשכן וכמבואר בגמרא [מסכת שבת מט:]: הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי - כנגד עבודות המשכן.

ומובא עוד בברייתא אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא

בכלל יש להזכיר את עשיית המלאכה בחול. אלא כוונת הפסוק שאם יהיה יום השביעי קודש בזכות זה תעשה המלאכה הצריכה לך בששת הימים. ונוסיף ונבאר שבזכות השביתה בשבת מל"ט מלאכות המשכן נוכל לזכות בימי המעשה להקים ולבנות מקום משכן לקב"ה להשראת השכינה.

במלאכה? וביאר "ששת ימים תעבד" עבודת ה' תחילה. התורה מרמזת לנו שאין להפריד את ימי המעשה מעבודת ה' ואף מלאכות שלכאורה הן גשמיות אפשר להקים בהן את המשכן. האור החיים הקדוש מבאר מדוע נכתב "ששת ימים תעשה" משמע שנעשית המלאכה מאליה ומה טעם

הרב אבישי ויצ'נר

לדבר מצווה דכתיב (שמואל א' פרק יא') "ויפקדם בבזק" (פירוש בזק שברי חרס והכתוב מדבר על שאול שספר את העם ההולך איתו ע"י שמנה את שברי החרסים. מכאן שאסור למנות ישראל עצמם). וכן כתוב במלחמת שאול בעמלק (שמואל א' פרק טו' פסוק ד'): "וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים". עוד מביאה הגמרא שם "אמר רבי אלעזר כל המונה את ישראל עובר בלאו, שנאמר 'וְהָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמְד'. רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאווין שנאמר 'לֹא יִמְד וְלֹא יִסְפָּר'.

האם האיסור מדאורייתא?

מהגמרא שהבאנו לכאורה נראה שאיסור המנין אינו אסור מן התורה אלא נלמד ממעשה הנביאים. אלא שבאמת יש לתמוה מדוע לא הביאה הגמרא הפסוק של פרשתינו פרשת "כי תשא" שפתחנו בו. ומצאנו ברב החיד"א שכתב לחלק בין ספירת כלל עם ישראל שהיא המוזכרת בתורה לבין ספירה חלקית שהיא האסורה מדברי קבלה. ובחתם סופר (שו"ת חדשות סימן ח') מבואר כי בתורה הוזכרה ספירה לשם ידיעת מספר האנשים. וזה אפשר שאסור אף מן התורה אך הגמרא דנה בספירה לצורך דבר אחר כגון גורל ואף שהוא לדבר מצווה וזה אסור רק מדברי קבלה. ובחוות יאיר סימן ט' כתב להוכיח מהראשונים מוני המצוות שאין האיסור מדאורייתא שכן הרמב"ם ושאר

שאל את הרב

ספירת אנשים בצורה המותרת

פרשת שקלים רומזת בתוכה הלכה מצויה. הכתוב אומר "כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנִתְּנוּ אִישׁ כְּפָר נִפְשׁוֹ לֵה' בְּפִקְדֹת אֲתֶם וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בְּפִקְדֹת אֲתֶם" (שמות פסוק ל פרק י"ב).

ונשאלת השאלה כופר? על מה?

ומבאר רש"י בפירוש הראשון שהוא כופר עבור המנין שמנו את עם ישראל ועפל פי זה ביאור המשך הפסוק ולא יהיה בהם נגף אע"פ שפוקדים אותם. ובטעם הנגף המגיע עבור המנין כתב רש"י וזה לשונו "שהמנין שולט בו עין הרע והדָּבָר בא עליהם, כמו שמצינו בימי דוד" (שמואל ב' פרק כד).

וברבינו בחיי על הפסוק כתב הטעם, וז"ל: "וגלה לך הכתוב כי העם הנפרט במנינו כל אחד לגלגלותם הנה הוא מושגח מבעל ההשגחה יתעלה וכל מעשיו נפרטין לפניו ואז יחול הנגף, מה שאין כן בתחלה שהיה ענינו נמשך בכלל הרבים אבל עתה בהיות כל יחיד ויחיד וכל מעשיו נפרטין אי אפשר מבלתי עונש".

ראינו אמנם שספירת בני ישראל גורמת ח"ו לנגף ודבר.

אך האם יש איסור בדבר?

המשנה במסכת יומא דף פ"ב דנה לגבי בחירת הכהן לתרומת הדשן, וזה לשון המשנה: "ואם היו שניהן שוין הממונה אומר להם הצביעו". ובגמרא בדף כב: 'תנא הוציאו אצבעותיכם למנין'. ומקשה הגמרא מדוע צריך למנות את האצבעות שימנו את הכהנים עצמם? ומתרצת אמר ר' יצחק אסור למנות את ישראל אפילו

מוני המצוות לא הביאו לאיסור זה, וכן ברמב"ם פרק ד הלכה ד' מהלכות תמידין ומוספין שמביא איסור זה הביא המקור לאיסור מן הפסוק ויפקדם בטלאים ולא הזכיר למקור מן התורה. אך בעל ה'דברי אמת' לומד שיש איסור מן התורה וכללו

מוני המצוות איסור זה במצוות מחצית השקל היינו שהמניין יכול להתבצע רק ע"י ספירת המטבע ואסור שיהיה ע"י מניית האנשים עצמם. ובשבוע הבא בס"ד נביא את פסק ההלכה כיצד מותר להלכה לספור אנשים ובאילו מקרים אין חשש.

הרב אהרן דואר

דיבור למעשה

לשון הרע במקום הפסד

שאלה שהגיעה לאתר הכולל: "קיבלתי הצעה לעבוד במשרד פרסום ויחסי ציבור. המעסיק אמר לי שכחלק מהעבודה אני צריך להשתתף בדיונים ושיחות קבוצתיות של עובדי המשרד. מטבע הדברים אני מבין שהשיחות שם לא עוסקות בפרשת השבוע, אלא בהעברת נתונים על האנשים שברצונם לייצג וכן על האנשים ש'מפריעים' להם בדרך, וזה כולל הרבה לשה"ר ורכילות.

ועתה שאלתי, המשכורת שמובטחת לי על העבודה היא גבוהה מהרגיל, וביכולתה לכלכל אותי ואת משפחתי בצורה מכובדת, האם מותר לי בשל כך לקבל את הצעת העבודה?"

תשובה: כתב החפץ חיים בכלל ראשון הלכה ו': אפילו אם אדם רואה שאם ירגיל את עצמו לא לספר ולא לשמוע בגנות שום אדם ישראל, על ידי כך יסובב לו נזק כספי, ואפילו אם יאבד בשל כך את פרנסתו, עדיין

אסור לו לספר ולשמוע בלשון הרע, ככל שאר לאוין שבתורה שמחוייב למסור את כל אשר לו בשביל לא לעבור עליהם.

ובמקרה שלנו, אסור לאותו אדם לקבל את ההצעה למרות שאין לו פרנסה אחרת, ואם ילך ויקבל את ההצעה וישב עם אותם אנשים בשיחות 'לשון הרע', גם אם יכוון בליבו שלא מקבל את מה שהם אומרים, ולא נח לו עם זה, עדיין נקרא פושע כמותם, וגדול עווננו מנשוא. ויחקק עבור זה למעלה בספר הזכרונות בשם איש רשע ובשם בעל שלון הרע. וכמו שצווה רבי אליעזר הגדול את בנו הורקנוס, "בני אל תשב בחבורת האומרים רע מחבריהם, כי כשהדברים עולים למעלה – בספר נכתבים, וכל העומדים שם, נכתבים בשם חבורת רשע ובעלי לשון הרע. על כן צריך האדם להתרחק מאד מאד מחבורה רעה זו. (חפץ חיים כלל ו' הלכה ו').

